RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917. Första kammaren. Nr 42.

Lördagen den 12 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona m. m. jämte i ärendet väckta motioner; samt

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beredande av ökat sovplatsutrymme vid statens uppfostringsanstalt å Bona;

bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om främlingars beskattning;

bankoutskottets memorial nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde huvudtitel;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till åtgärder i prisreglerande syfte ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, dels i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning, huru en allmän arbetarsemester må kunna genomföras i Sverige, dels ock i anledning av andra kammarens beslut i frågan.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 samt lagutskottets utlåtanden nr 47—50.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkt 11 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, dels ock i punkt 19 framställda förslag i fråga om utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna ävensom en i ämnet väckt motion.

Om understöd åt vissa elever vid lantbruksskolor m. m.

Punkten 1.

I den till riksdagen den 13 januari 1917 avlåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under punkt 11 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i fråga om ordinarie anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar» vidtaga den förändring, att det däri ingående bestämda anslaget till lantbruksinstituten m. m. och den del av detta anslag, som avsåge den lägre lantbruksundervisningen, minskades med det belopp, av 100,000 kronor, som vore bestämt till understöd åt vissa elever vid lantbruksskola, lantmannaskola, lanthushållsskola och fast undervisningskurs för småbrukare, samt att under anslagstiteln uppfördes med beteckning »understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisninganstalter», ett nytt förslagsanslag å 100,000 kronor, från vilket finge, enligt av riksdagen prövade grunder och av Kungl. Maj:t utfärdade närmare bestämmelser, utgå understöd till elever vid nyssnämnda skolor och kurser samt till elever vid utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 82, av herr *Nilsson* i Antnäs, däri hemställts, att riksdagen med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkt 11 i nionde huvudtiteln angående understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter ville uttala sig för att dylikt understöd skulle kunna utgå även till elev vid ej statsunderstödd skola i det fall, att skolan under föregående år åtnjutit statsunderstöd och dess styrelse förbunde sig att under det läsår, som elevunderstödet avsåge, fortfarande ställa sig till efterrättelse det för vederbörande skolform gällande reglemente.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med avslag å herr Nilssons i Antnäs ifrågavarande motion och med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning i fråga om ordinarie anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar» vidtaga den förändring att

det däri ingående bestämda anslaget till lantbruksinstituten m. m. och den del av detta anslag, som avsåge den lägre lantbruksundervisningen, minskades med det belopp av 100,000 kronor, som vore bestämt till understöd åt vissa elever vid lantbruksskola, lantmannaskola, lanthushållsskola och fast undervisningskurs för småbrukare, samt att under anslagstiteln uppfördes med beteckning »understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter» ett nytt förslagsanslag å 100,000 kronor, från vilket finge, enligt av riksdagen prövade grunder och av Kungl. Maj:t utfärdade närmare bestämmelser, utgå understöd till elever vid nyssnämnda skolor och kurser samt, under förutsättning av bifall till vad under punkt 2 i utlåtandet hemställdes, till elever vid utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna.

Om understöd åt vissa elever vid lantbruksskolor m. m. (Forts.)

Herr Bruce: Herr greve och talman, mina herrar! Jag har icke tagit till orda för att yrka någon ändring uti vad utskottet hemställt. Det är bara en sak jag vill beröra, nämligen det förhållandet att det här föreslagits, att anslaget till stipendier för elever vid lantmannaskolor skall bliva förslagsanslag, varigenom det möjliggöres att kunna garantera, att eleverna vid dessa skolor få det stipendiebelopp statsmakterna beräknat, nämligen högst 125 kronor. Häremot vill jag icke på något sätt vända mig. Det är en enligt min mening en fullt riktig princip, att fattiga eller mindre bemedlade elever, som gå igenom dessa skolor, verkligen erhålla det penningunderstöd, som ställts i utsikt för dem. Men jag vill påpeka det innerliga samband, i vilket lantmannaskolorna stå till en annan skolform, nämligen folkhögskolan. Lantmannaskolan och folkhögskolan äro helt och hållet likställda i detta fall. Man har beräknat stipendierna till precis samma belopp och efter samma grunder, och hittills har det varit så, att båda dessa skolor haft ett begränsat anslag. Beträffande folkhögskolan har det visserligen utlovats, att obemedlade eller mindre bemedlade elever där skulle få respektive 125 och 75 kronor under vinterkurs och 75 respektive 45 kronor vid sommarkurs, men därför att eleverna tillströmmat i större antal än som beräknats hava stipendiebeloppen i väsentlig grad måst sänkas. Det är ju ett glädjande faktum, att det varit en stark tillströmning till folkhögskolorna av fattiga elever, men detta har gjort, att man måst minskå beloppet av de stipendier som utlovats åt dem. När anslaget till understöd åt folkhögskoleelever behandlades å statsutskottets andra avdelning ville jag därför för min del tillstyrka bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att detta anslag skulle bli »förslagsanslag» och icke såsom nu »förslagsanslag högst». Men statsutskottet och riksdagen hava icke velat gå med på det utan gjort anslaget, då det fattade beslut under 8:de huvudtiteln, till »förslagsanslag högst». Nu menar jag, att man för framtiden bör vidtaga ändring i detta förhållandet, så att dessa skolor bliva likställda. Man bör icke av ekonomiska skäl ordna det så, att det för eleverna blir förmånligare att gå igenom en lantmannaskola än en folkhögskola. Det är mycket bättre att gå igenom först den ena och sedan den andra. Jag vill därför göra en vördsam

Om understöd åt vissa elever vid lantbruksskolor m. m. (Forts.)

vädjan till dem, som stött nu föreliggande förslag, och stödja det här i dag, att de måtte vara beredda att nästa år göra den ändring, att även anslaget till understöd åt folkhögskoleelever göres till »förslagsanslag», så att även lärjungarna vid folkhögskolorna må kunna komma i åtnjutande av de stipendier de skola ha, och under denna förhoppning har jag icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av väckt motion om anslag till premier vid rovodlingstävlingar i Norrland och Dalarna;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad användning av ett till anordnande av jägmästarbostäder av riksdagen anvisat belopp;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1918 för egnahemslånefonden;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utgifter i anledning av tillfällig ökning av elevantalet i skogshögskolans jägmästarkurs;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för inköp av bränntorv för statens räkning;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.;

nr 58, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 60, i anledning av Kungl Maj:ts proposition angående utbetalande i förskott av viss del av statsbidrag till kostnader för laga

skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ströängars utbytande mot annan mark; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark samt lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om visst uppdrag till de s. k. trustsakkunniga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för höjande av medelinköpspriset för remonter under år 1917.

I en till riksdagen avlåten, den 14 april 1917 dagtecknad proposition (nr 232), vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för höjande av medelinköpspriset för remonter under innevarande år från 1,150 kronor till 1,500 kronor finge av de under statskontorets förvaltning stående s. k. hästförsäljningsmedlen tagas i anspråk ett belopp av högst 330,400 kronor.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte för höjande av medelinköpspriset för remonter under innevarande år från 1,150 kronor till 1,400 kronor på extra stat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 236,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! I detta ärende har statsutskottet nedsatt det av Kungl. Maj:t föreslagna medelpriset å remonter från 1,500 kronor till 1,400 kronor. När man känner till, vilka stora svårigheter den varmblodiga hästaveln har att kämpa med, kan man icke annat än med beklagande se detta nedsättande, för så vitt man anser, att fyllandet av arméns behov av remonter är en livsfråga för densamma. Ty när man får betala 2,000 kronor för en 6 månader gammal ardennerhäst, kan man icke hoppas att våra lantbrukare skola vilja föda upp varmblodiga 3-års hästar

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter. (Forts.)

och sälja dem till 1,400 kronor. Ännu så länge under första åren bör det kunna gå, ty man har nu pålagt en del varmblodiga hästar, men sedermera fruktar jag att det kommer att bli en väsentlig brist på dem. Då härtill kommer att man från utlandet hör, att man där, om kriget, såsom man väl får hoppas, någon gång slutar, skall kunna sälja ett stort antal varmblodiga hästar till förmånliga priser, ökas ännu mer betänkligheterna mot att sänka statens remontpris under det av Kungl. Maj:t föreslagna.

Till sist kan jag icke underlåta att uttala, att jordbruksutskottet tyckt sig finna, att detta ärende, d. v. s. i den mån det angår de medel varur detta anslag skall tagas, snarare är en jordbruksutskottets än en statsutskottets angelägenhet. Ty dessa medel som statsutskottet nu föreslår skola tillgripas äro medel som influtit för hästexporten till utlandet, och Kungl. Maj:t har ju försäkrat riksdagen, i samband med att riksdagen bestämde angående ett statsstuteri vid Ottenby, att dessa medel skola användas till hästavelns förbättrande, särskilt den kallblodiga och den nordsvenska. Att nu fylla ett rent statsbehov, inköp av arméns remonter, genom att göra ett grepp i dessa medel har hos mig och många andra väckt en viss pinsam uppmärksamhet. Jag ber därför att få hemställa, att kammaren måtte bifalla vad Kungl. Maj:t här föreslagit, och att priset på remonter således blir 1,500 kronor och icke såsom statsutskottet föreslår 1,400 kronor.

Herr Kvarnzelius: Det är möjligt att det är så som den föregående ärade talaren sade, att det blir ganska svårt för armén att kunna få nödigt antal remonter. Men vi ha inom statsutskottet ansett, oss skyldiga, att i någon mån söka hämma den prisstegring som pågått i ett oroväckande snabbt tempo.

Som herrarna behagade finna av utskottets utlåtande har medelinköpspriset för remonter under innevarande år beräknats till 850 kronor och sedermera höjts till 1,150 kronor. Nu föreslår Kungl. Maj:t att det skall höjas till 1,500 kronor. Därtill kommer ett maximipris å 1,700 kronor. Skall man nu gå med på denna höjning, följer därav att hela anslagsbeloppet måste höjas, och det finnes mycket starka röster som höjas mot den oerhörda stegring som gör sig gällande å fjärde och femte huvudtitlarna. Det ena anslaget efter det andra beviljas alldeles som man hade ett bottenlöst hav att taga ur. Det måste finnas en gräns på alla områden och således även på detta område. Jag anser mig därjämte böra meddela att statsutskottets förslag i denna del är en kompromiss, och jag tror därför att kammaren skulle göra synnerligen oklokt, om den följde den föregående ärade talaren i hans förslag. Det skulle kunna hämna sig på andra områden och komme säkerligen också att göra det. Jag tror att klokheten bjuder, att man bör nöja sig med vad statsutskottet här föreslagit, och jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Åkesson, Nils: Jag ber att till den kraft och verkan

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter. (Forts.)

det hava kan få understryka, vad herr Aaby Ericsson uttalade. När man ser huru det går med den ädla hästaveln i södra delarna av Sverige, måste man ställa sig betänksam inför ett sådant förslag som detta. Nu invändes visserligen att priset på remonter höjts gång efter annan, men man får komma i håg, att vad som konkurrerar med remontuppfödningen det är den kallblodiga hästaveln, som i närvarande stund lönar sig på ett helt annat sätt än den ädla hästaveln.

En annan sak vill jag även peka på nämligen att man, om man lägger an på den ädla hästaveln, icke alltid kan vara säker på att få medelpriset för varje häst som födes upp, ty endast en liten del av de uppfödda hästarna bliva uttagna till remonter. Det är endast den bästa delen som staten köper till ordentligt pris. Resten realiseras till betydligt underpris, och man måste därför ha ett ordentligt pris för att sporra till att driva fram något av den ädla hästaveln. Eljest blir följden otvivelaktigt den, att det efter ett eller annat år icke längre finnes några hästar för svenska armén att köpa inom landet som äro dugliga för det avsedda ändamålet. Under sådana förhållanden synes det mig välbetänkt att icke alltför mycket pruta på detta anslag, och jag ber därför att få instämma i det yrkandet som framställts av herr Aaby Ericsson.

Herr Ingeström: Jag ber att ytterligare få understryka de betänkligheter, som uttalats av herr Aaby Ericsson beträffande sättet för dessa medels anskaffande. Det är ju så, att dessa medel skola tagas ur den fond, som kommit till stånd genom de avdrag, som hästexportörerna fått vidkännas å de pris de erhållit. Jag skall tillåta mig att uppläsa vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttalat i proposition nr 172 vid föregående års riksdag. Han säger: »Jag vill då först framhålla och betona, att Kungl. Maj:t vid föreskrivandet av avdrag med vissa procent vid de stora hästexporterna uttryckligen förklarat, att säljarna skulle avstå de innehållna andelarna, i den mån de icke åtginge till bestridande av kostnader för hästarnas försäljning, *till åtgärder för hästavelns främjande.* Jag ansåg mig icke kunna under annan förutsättning tillstyrka avdrag med de nu bestämda procenttalen, och jag tror mig även veta, att hästägarna gärna funnit sig i dessa avdrag, just därför att de visste, att de därigenom uppkomna medlen skulle användas till hästavelns bästa.»

Jag för min del kan icke finna, att den höjning av remontpriset, som här föreslagits och som är ovillkorligen betingad av den nuvarande prisstegringen å hästar, är ur någon synpunkt sett en åtgärd till främjande av hästaveln. Och jag kan icke annat än på det starkaste beklaga, att det löfte som jordbruksministern då gav icke blivit infriat på sätt hästuppfödarna hoppats. Det är med beklämning hästuppfödarna se, att dessa medel som skulle kunnat verksamt främja hästaveln ryckas ifrån det ändamål, vartill de ursprungligen varit avsedda.

Herr Nilsson, Johan: Jag är visst icke belåten med det resultat statutskottet kommit till, fastän jag gått med på detsamma och

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter. (Forts.)

fastän det naturligtvis varit önskvärt, att priset på remonter kunnat sättas till det av Kungl. Maj:t föreslagna. Men det är ju icke alltid man kan få sin vilja igenom, och för att få något måste man ibland gå med på en kompromiss, och det har jag gjort i detta fall. För att säkerställa en avsevärd höjning av anslaget har den avdelning av statsutskottet som först behandlat ärendet enat sig om detta pris, och statsutskottet har varit enhälligt i sitt beslut. En så avsevärd prisförhöjning som 650 kronor per styck är ganska mycket på ett år, och jag vill därför i likhet med herr Kvarnzelius uppmana kammaren att bifalla vad statsutskottet här föreslagit, ty annars kan man riskera ett betydligt lägre pris.

Beträffande det som herr Ingeström anfört mot att taga dessa pengar ur de avsatta hästförsäljningsmedlen har han ju delvis rätt uti, att dessa medel avsetts för annat ändamål, men ändamålet kan ju i viss mån vara detsamma. Genom att man höjer priset på remonter unpmuntrar man naturligtvis hästaveln. Det ligger en viss rättvisa uti, att den varmblodiga hästaveln får någon del av hästförsäljningsmedlen just därför att dessa hästar icke fått exporteras och icke kommit i åtnjutande av de höga pris som exporten varit orsak till. Visserligen hade väl prisen å hästar liksom prisen å annat stegrats något, även om hästexporten icke varit, men det torde icke kunna förnekas, att exporten av hästar i avsevärd mån bidragit till att priset å desamma gått i höjden. Det är då rättvist att någon del av de medel, som avsatts, kommer den varmblodiga hästaveln till godo.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Aaby: Då herr Johan Nilsson uttalade sitt missnöje med det beslut statsutskottet fattat kan jag stödja mig på hans sakkunskap, när jag vidhåller mitt yrkande om högre pris och ökat anslag.

Tankegången hos den ärade medlem av statsutskottet som talade för att man bör vara försiktig, när det gäller anslag under fjärde huvudtiteln och att miljonerna där rulla, förstår jag fullkomligt. Men är den också konsekvent i detta fall? Hade detta anslag till inköp av remonter tagits direkt på budgeten såsom jag önskat, så hade den ärade talaren haft rätt. Men att nu, när man tager dessa pengar av de influtna hästförsäljningsmedlen, som äro avsedda till hästavelns förbättrande, särskilt trycka på, att man bör vara försiktig i fråga om anslag under fjärde huvudtiteln synes mig oriktigt. Och skall man verkligen taga av dessa medel, tycker jag, att herrarna i statsutskottet bort varit frikostigare än de varit och sagt: När vi taga dessa medel som äro avsedda till hästavelns befrämjande vilja vi taga fullt ut, så att det blir ett verkligt befrämjande och icke anlägga på denna fråga statsutskottets i övriga fall ganska berättigade och kända princip, nämligen sparsamhet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr vicetalmannen: Jag ber också att i likhet med den sista ärade talaren få beklaga, att denna fråga blivit indragen som ett

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter. (Forts.)

kompromissmedel på fjärde huvudtiteln, dit den strängt taget icke borde höra. Det är verkligen mer en jordbruksfråga, och jordbruksutskottet borde nog haft något med att säga i denna sak.

Då man tager i betraktande, hurusom prisen på kallblodiga hästar under de senaste åren stigit, må man ej förvåna sig över, om landets uppfödare av ädla hästar därmed upphöra, såvida de ej kunna påräkna pris, som lämna skälig vinst. Ännu kan staten nödtorftligen remontera, men om några år går det ej längre, såvida ej remontprisen väsentligen höjas. Vi få också lov att tänka på, vilka betydande summor staten lagt ned på att upphjälpa den ädla hästaveln, framförallt på det dyrbara hingstmaterial staten inköpt. Upphör jordbrukarna att bedriva varmblodig hästavel, återstår för staten ej annat än att själv taga denna affär om hand, men då befarar jag, att remonterna komma att stå i ett pris långt över 1,500 kronor.

Ur ekonomisk synpunkt sett, tror jag därför, att det är skäl att höja remontprisen, och biträder jag därför herr Aaby Ericssons yrkande.

Herr Kvarnzelius: Jag får instämma i de beklaganden, som framförts från representanter inom jordbruksutskottet över, att statsutskottet fått denna fråga om hand. Jag vill försäkra de ärade talarna, att jag icke hade haft något emot, ifall han hade fått denna fråga lagd på sådant sätt, att den icke behövt behandlas under fjärde och femte huvudtitlarna, ty det är sannerligen icke något nöje att i dessa dagar handlägga dessa frågor. Det går visserligen att föra över detta ärande och diskussionen på detta område därhän, att det här företrädesvis är fråga om ett anslag till hästavelns befrämjande och icke till ett försvarsändamål, men i realiteten är det här fråga om ett anslag till försvaret. Kungl. Maj:t, som även måste föreslå var medlen skola skaffas, har i förevarande ärende funnit att någon lättnad i fråga om nya skatter kan göras genom att täcka det äskade beloppet med medel ur den s. k. hästförsäljningsmedelsfonden. Det är också, som den föregående talaren sade så, att anledningen till den starka prisstegringen är att söka i den stora exporten av hästar. Är det då för mycket, om man i någon mån bereder lättnad vid statens inköp genom att bevilja något av just de medel, som förut avsatts på grund av exporten av hästar. Riksdagen har aldrig beslutat, att dessa medel skulle användas för hästavelns befrämjande. Det är herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som gjort det uttalandet, men därför att han gjort uttalandet, är det ju icke lag. När Kungl. Maj:t sedan kommit med förslag att disponera ett mindre belopp, som här föreslagits, kan jag icke finna, att herrarna behöva känna sig så upprörda över den saken, som här varit förhållandet.

Jag tror fortfarande, att klokheten bjuder att icke lyssna till dessa locktoner.

Även om den synpunkt, jag berört angående prisen, är den huvudsakliga, finnes det även andra synpunkter, som varit bestämman-

Anslag för höjande av medelinköpspriset för remonter. (Forts.)

de, när utskottet fattat ståndpunkt i föreliggande fall. Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om det under behandling varande utlåtandet yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock av herr *Ericsson, Aaby,* att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring att orden »1,400 kronor» utbyttes mot »1,500 kronor».

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till anordnande av förvaringsskjul för flygbåtar m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl Maj:ts i punkt 54 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till ny- och ombyggnad vid Akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av visst kyrkoherden i Lena församling ådömt skadestånd;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnadsarbeten å länsresidenset i Malmö m. m.;

nr 113, i anledning av väckta motioner om anslag till dyrtidsunderstöd åt kommunalt anställda barnmorskor;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för svenska statens räkning av den Falun—Rättvik—Mora järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen Mora Noret—Orsa m. m.;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av Södertälje kanal;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av vissa enskilda tillhöriga vattenfall i Motala ström m. m.; samt

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst undantag från bestämmelserna för statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckt motion om ändring i 12 § av förordningen angående tillverkning av brännvin, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Herr statsrådet *Carleson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 361, angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911; samt

nr 362, angående förändrade bestämmelser för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension åt fullmäktigen i riksbanken, filosofie doktorn S. G. von Friesen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om uppskov med polismäns inkallelse till krigstjänstgöring, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förflyttning av tandläkarinstitutet.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 18 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förflyttning och utvidgning av tandläkareinstitutet.

I anledning av en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 270, av herrar *Bengtsson* i Norup och *Hellberg* i Lycksele, hade nämnda kammare på hemställan av sagda utskott för sin del beslutit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag rörande tandläkarinstitutets förflyttning till de statsverket tillhöriga fastigheterna i kvarteret Grönlandet Norra, Stockholm, ävensom rörande institutets utvidgning i samband med flyttningen till sådan omfattning, att antalet årligen utexaminerade tandläkare skulle kunna ökas till omkring 60.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande av angivna orsaker hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Magnusson, Gerhard: Vid den hastiga behandling av denna sak, som jag hoppas den får i dag, ty den kan ju icke föranleda något yrkande, vill jag endast understryka, att utskottet här tydligen velat på allt sätt det kunnat få framförd nödvändigheten och vikten av, att man skulle få tandläkarbristen avhjälpt, och att man skulle gå med på andemeningen i den motion, som väckts i andra kammaren, genom att inrätta sig på lämpligaste sätt för utvidgning av tandläkarinstitutet. Men det tyckes vara så,

Om förflyttning av tandläkarinstitutet. (Forts.)

att framställningen i detta fall, såsom utskottet formulerat den, nämligen för avslag, mest varit beroende på, att ett bifall till andra kammarens beslut icke gärna kunde tänkas möjligt, då andra kammarens beslut ju fastlåser frågan vid en särskild lokalitet i Stockholm. Det är ju nämligen fråga om kvarteret Grönlandet Norra, där lokaler för ändamålet skulle finnas att tillgå, ett förslag vilket utskottet tydligen icke ansett sig kunna gå med på. För att emellertid understryka, att första kammarens tillfälliga utskott icke velat i själva frågan egentligen uttala någonting, som skulle kunna gälla som förevändning kanske för Kungl. Maj:t att säga, att frågan icke intresserar oss längre, eftersom första kammaren tydligen gått emot, och för att framhålla, att första kammarens utskott icke haft några sådana tankar, utan gärna är med om saken, fastän den föreslagna formen är sådan, att man omöjligt kunnat vara med om att acceptera ett yrkande på bifall till andra kammarens beslut i övrigt, då man ju genom att rycka loss lokalfrågan skulle gå utanför ramen av vad första kammaren ansett lämpligt — med hänsyn till dessa omständigheter menar jag, att det vore lämpligt, om så mycket bleve sagt i debatten, att här icke är fråga om att på något sätt motsätta sig förslaget om ifrågavarande utvidgning eller eljes uttala, att första kammaren icke fullt inser behovet av en utvidgning och en utveckling av frågan i det syfte som andra kammaren redan beslutat. Jag menar, att frågan bara skulle tagas upp med ett par ord och således dess behandling här icke få anses innebära ett rent avslag.

Jag har intet yrkande.

Herr Nilson, Karl August: Jag har begärt ordet för att på det livligaste beklaga, att första kammarens utskott icke funnit sig kunna biträda andra kammarens beslut i denna fråga. Den som något har reda på hithörande förhållanden, har funnit denna fråga i ett så beaktansvärt läge, att ett uppskov verkligen kan sägas vara till hinder icke endast för tandvården i riket utan även för själva undervisningen. Utskottet har nu sagt sig icke kunna biträda andra kammarens beslut, därför att det icke förelåg någon utredning beträffande den undervisningskapacitet tandläkarinstitutet bör besitta för att utbilda tandläkare. Det är huvudskälet. Men den frågan om undervisningskapaciteten är så pass vidlyftig, att jag icke tror, att den kan lösas i samband med lokalfrågan. Lokalfrågan är till den grad trängande, att uppskov, jag betonar det på nytt, skulle medföra verklig våda. De lokaler tandläkarinstitutet nu förfogar över, äro så dåliga, att själva undervisningen lider stort men av de miserabla förhållandena. Behovet av tandläkare i landet är så stort, att någonting absolut måste göras mycket snart för saken. När nu andra kammaren för sin del uttalat, att det är ett alldeles särskilt önskemål, att lokaler beredas tandläkarinstitutet i den egendom, varöver staten nu förfogar, hade det synts mig önskligt, att också första kammaren hade understrukit denna önskan, ty jag tror icke, att några andra ändamål,

vartill dessa lokaler ha satts i fråga, på något sätt kunna jämföras med det behov, som för tandläkarinstitutet verkligen förefinnes.

Om förflyttning av tandläkarinstitutet. (Forts.)

Jag hade livligt önskat, att utskottet kommit till resultat, att på något sätt biträda andra kammarens beslut, så att uppskov för ytterligare några år framåt icke måtte komma ifråga. Nu säger visserligen utskottet, att frågan i alla fall kommer under utredning, men denna utredning kommer nog att taga allt för lång tid i anspråk. Lokalfrågan skulle kunna lösas efter ett enda års förlopp, och omorganisationen av tandläkarinstitutets undervisningsväsen kunna tagas upp i en mera omständig utredning. Det är mycket, som i det avseendet behöver göras. Hela det system, under vilket tandläkarinstitutet arbetar, behöver helt och hållet omläggas. Systemet är helt och hållet föråldrat och lider av så stora fel, att en verkligt djupgående reform är av nöden, en reform som frigör tandläkarinstitutet från det sammanhang med en hel del andra inrättningar, av vilka det nu står i ett mycket stort beroende. För min del beklagar jag ännu en gång, att icke denna lokalfråga, som är så ytterligt trängande, kunnat i dag avgöras. Jag förstår, att det icke är klokt att nu göra något yrkande, men jag ville trycka på denna sak till den kraft och verkan det hava kan.

Jag skall, herr greve och talman, icke göra något yrkande.

Herr Hammarskjöld: De båda föregående talarna hava icke gjort något yrkande. Jag hade därför strängt taget icke behövt svara dem. Men jag vill dock försäkra dem, att det icke inom utskottet fanns den allra ringaste tvekan om, att denna fråga är viktig och att den bör så fort som möjligt finna sin lösning. Men att lösa den på det sätt andra kammaren för sin del beslutat, ansåg utskottet vara komplett omöjligt och utskottet stöder sig därvid särskilt på ett yttrande av tandläkarinstitutets lärarråd. Detta uttalar sina betänkligheter mot att utan utredning »förlägga läroverkets lokaler till en fastighet, som, redan i och för sig ej alldeles tillfredsställande, ej ens ger säker möjlighet till kanske snart nödig utvidgning». Det är ju med ett sådant uttalande icke möjligt att tillstyrka, att riksdagen skulle för sin del besluta att förlägga tandläkarinstitutet till en sådan byggnad. Man har ingen utredning om, att lokalerna skulle vara lämpliga. Man vet icke, om de utvidgningar kunna ske, som naturligtvis inom en icke allt för sen framtid skulle bliva nödvändiga. Det skulle vara alltför mycket stridande mot vad första kammaren brukar iakttaga i fråga om försiktighet i sina beslut, att nu bestämma, att lokalerna skola förläggas till den eller den byggnaden, om vilken man icke vet det ringaste, huruvida den är lämplig. Detta och ingenting annat har varit orsaken till, att utskottet icke kunnat vara med om detta förslag i avseende på lokalerna. Och vad beträffar elevantalet, står man ju likaledes fullkomligt utan utredning. Nu vilja motionärerna i andra kammaren, att riksdagen skall säga, att antalet elever skall höjas till 60. Vi veta icke, om 60 vare sig är för

Om förflyttning av tandläkarinstitutet. (Forts.)

mycket eller för litet. Det är mycket sannolikt, att inom en snar framtid det kan befinnas vara för litet, och det kan hända, att det nu till en början är för mycket. Man har ingen utredning i frågan, och under sådana omständigheter har ju utskottet, som livligt behjärtat frågan — det kan jag försäkra de båda talarna — icke kunnat komma till annat resultat än att avstyrka bifall till andra kammarens hemställan.

Herr Nilson, Karl August: I anledning av den siste talarens yttrande anser jag mig dock böra erinra därom, att om utskottet tagit samma hänsyn till medicinalstyrelsens utlåtande som till lärarrådets senare yttrande i denna fråga, vill det synas som om utskottet bort komma till ett annat resultat. Medicinalstyrelsen yttrar för sin del följande: »En sådan utredning tager emellertid avsevärd tid, och anser styrelsen, att resultatet av en sådan ej behöver avvaktas, innan statsmakterna besluta ovan nämnda utvidgning av tandläkarinstitutet, vilken såsom trängande bör med snaraste vidtagas.» Jag tror för resten icke, att det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att finna annan lokal för tandläkarinstitutet än den, som nu erbjudes, och vilken i själva verket är stor nog. Om denna lokal toges i anspråk i första hand för tandläkarinstitutet, erhölle detta tillgång och möjlighet att nu få så stora lokaler som det behövde och vore även i stånd att i framtiden utvidga dem.

Jag har intet yrkande att framställa, men jag anser mig böra livligt beklaga, att utskottet kommit till ett sådant resultat som det gjort.

Herr Alkman: Till vad utskottets ärade ordförande yttrade till försvar för utskottets hållning i frågan vill jag gent emot den siste talaren erinra om, att medicinalstyrelsen icke med ett enda ord angivit, att styrelsen anser nu ifrågasatta lokaler vara för ändamålet lämpliga. Styrelsen har inskränkt sig till att förorda en utvidgning av tandläkarinstitutet *i allmänhet*, utan att därför binda det vid dessa lokaler, om vilkas lämplighet meningarna för övrigt äro mycket delade.

Utskottet har för sin del funnit den föreliggande motionen till hela sin läggning vara sådan, att ett bifall till densamma komme att medföra, att man nödgades taga denna sak i fullkomligt bakvänd ordning mot vad som är det enda rimliga. Jag tror, att om utskottet gått med på att i någon mån tillstyrka eller förorda förslaget, att här ifrågavarande lokaler bleve för tandläkarinstitutet använda, skulle följden mycket väl kunna bliva, att den utvidgning av detta institut som enligt allas enstämmiga åsikt är oundgängligen behövlig, bleve så obetydlig, att antalet nya tandläkare bleve alltför begränsat och den ökning av kåren, som för folkets behov är erforderlig, inom loppet av några få år komme att visa sig otillräcklig, just emedan man gått till frågans lösning i oriktig ordning.

Det är nämligen så, att uppgifterna om huru stor utvidgning de ifrågasatta lokalerna skulle kunna medgiva i hög grad växla.

Om förflyttning av tandläkarinstitutet. (Forts.)

Ibland säges, att en ökning därstädes skulle kunna ske med 10 och ibland att den skulle kunna ske med 15 elever. Andra kammaren har för sin del uttalat sig för en ökning av den omfattning, att 60 nya tandläkare årligen borde utexamineras. Om man nu fastlåser institutets utveckling i ett sådant läge, att en ökning per år av, låt oss säga, 10 nya tandläkare blir resultatet, kan man vara viss om, att man härigenom också låser fast hela frågan för så lång tid framåt, att en behövlig ytterligare utvidgning blir omöjlig. Jag tror därför, att även med det intresse som herr Nilson förfäktade — och detta gjorde han med rätta — kan man omöjligen förorda motionen. Däremot vill jag understryka vad utskottets ordförande yttrade, eller att vi alla inom utskottet varit ense om, att en radikal förändring i tandläkarinstitutets organisation är av nöden och att utskottet enhälligt insett och behjärtat vikten av att detta institut betydligt utvidgas, så att därigenom möjlighet vinnes att erhålla en långt större tandläkarkår i landet än den nuvarande.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i propositionen nr 148 gjorda framställning angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, dels ock i punkt 187 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid folkskolor och småskolor jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Tillfällig löneförbättring åt läroverkslärare m. fl.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet på åberopade skäl hemställt,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 148 ävensom motionerna inom första kammaren nr 60, av herr *A. Bellinder*, och nr 125, av herr *N. O. Bruce*, samt inom andra kammaren nr 137, av herr *K. Beckman*, måtte medgiva, att tillfällig löneförbättring under år 1918 finge enligt vissa i punkten närmare angivna grunder utgå till lärare och lärarinnor vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter och de tekniska elementarskolorna, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder kunde befinnas erforderliga;

b) att riksdagen måtte för bestridande av kostnaderna för omförmälda löneförbättring på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 1,216,000 kronor;

c) att herrar Bellinders och Beckmans motioner i vad de skilde

Tillfällig löneförbättring åt läroverkslärare m. fl. (Forts.)

sig från utskottets förslag icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

d) att herr Widlunds motion, nr 396 i andra kammaren, icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Bellinders motion, vari förordats en provisorisk löneregleringen för läroverkslärarna, skilde sig från utskottets förslag bland annat däri, att enligt motionen löneregleringen skulle givas retroaktiv verkan från och med år 1917.

Herr Bellinder: Herr greve och talman! Det är allmänt känt och erkänt, att lärarpersonalen vid de allmänna läroverken med fästat avseende på de kostnader och den utbildningstid, som de måste underkasta sig för vinnande av kompetens, är sämre avlönad än alla andra grupper av statstjänstemän.

Då läroverkslärarna år 1904 sent omsider erhöllo en nödtorftig löneförbättring, började redan efter ett par år den nya löneregleringen genomföras för övriga statstjänstemän. Lärarna kommo även nu i efterhand och när äntligen år 1914 deras tur att bliva ihågkomna syntes vara inne, hindrades deras löneförbättring av det utbrytande kriget. Om under detta krig övriga statstjänstemän med jämförelsevis bättre löneförhållanden genom de ovanligt höjda priserna på alla förnödenheter fingo ganska svårt att reda sig, så kan man lätt förstå, att läroverkslärarna skulle råka i ett verkligt nödläge.

För att söka förmå riksdagen åtminstone i någon mån att förhjälpa dem ur detta, hava jag och en motionär i andra kammaren tillåtit oss begära tillfällig löneförbättring icke blott i likhet med Kungl. Maj:t för år 1918 utan även för år 1917 för lärarna vid de allmänna läroverken.

Statsutskottet har så till vida tillmötesgått vår önskan, att det i likhet med vår begäran något höjt Kungl. Maj:ts äskande utan att dock fullt godkänna det belopp till löneförbättring, som vi ansett behövligt.

Men jag måste framför allt beklaga, att utskottet, som det säger, av pricipiella skäl helt avslagit vår framställning om provisorisk löneförbättring för innevarande år. Billigheten och rättvisan i vår anhållan borde enligt vår mening hävt de principiella betänkligheterna i avseende på den retroaktiva verkan för år 1917, ett bifall till vår anhållan skulle inneburit.

I frågans nuvarande läge är det för mig lönlöst att mot ett enhälligt statsutskott yrka ändring i dess hemställan. Jag måste därför inskränka mig till att uttala den livliga förhoppningen, att Kungl. Maj:t redan nästkommande år måtte framlägga förslag till definitiv löneregleringen för de allmänna läroverkens lärare.

Herr Bergqvist: Herr talman! Ingen vill väl förneka, att lärarna vid de allmänna läroverken och med dessa jämställda läroanstalter befinna sig i ett synnerligen ogynnsamt läge i avseende på

Tillfällig löneförbättring åt läroverkslärare m. fl. (Forts.)

sina löneförhållanden. Detta har också livligt behjärtats av statsutskottet, och flera ledamöter av utskottet skulle gärna velat gå motionärernas framställning ännu mera till mötes än som nu skett. Vad som gjort att utskottet ansett sig böra stanna vid de belopp som här föreslagits, har huvudsakligen varit att man måste taga hänsyn till det förslag till definitiv löneregleringen som lärarlönenämnden framlagt. Det har måst tillses, att den tillfälliga löneförbättring, som nu av riksdagen beslutas, ej kommer att skära sig mot detta förslag och på så sätt föregripa den blivande löneregleringen.

Med avseende å motionärernas hemställan, att den tillfälliga löneförbättringen måtte utgå även för år 1917, må erinras, att riksdagen tillämpat den grundsatsen, att ej utom i alldeles särskilda fall ge sina beslut om anslag retroaktiv verkan, och utskottet har icke heller ansett sig kunna frångå denna princip.

Då nu intet annat yrkande har gjorts, än det som sammanfaller med statsutskottets hemställan, har jag ingen anledning att ingå i något ytterligare ordande om denna löneregleringsfråga, utan jag anhåller, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i nu förevarande punkt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt.

Punkten 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksbanken,

nr 42, i anledning av ifrågasatt påbyggnad av riksdagshuset m. m.,

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1868—1915, och

nr 44, angående ifrågasatt utgivande av ett personregister till riksdagens protokoll för tiden 1809—1866;

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 361, angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 362, angående förändrade bestämmelser för trafikaktie-

bolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkt 40 under fjärde huvudtiteln av stasverkspropositionen dels ock i särskild proposition gjorda framställningar rörande medelbehovet för år 1918 under ordinarie reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel jämte en i ämnet väckt motion;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 73 under mom. 1:o) l) gjorda framställning rörande upprensning av viss farled;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av överbetalning å reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel för år 1916;

nr 124, i anledning av väckt motion om anslag till gäldande, helt eller delvis, av vissa till militärtjänstgöring inkallade personers utskylder och fattigvårdsavgifter;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya lokaler för historiska museet vid universitetet i Lund;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkterna 212 och 213 under åttonde huvudtiteln av statsverksprositionen gjorda framställningar angående anslag till uppförande av en vårdanstalt för blinda med komplicerat lyte samt till hyresbidrag åt drottning Sofias stiftelse, dels ock i propositionen nr 280 gjorda framställning angående anslag till täckande av brist i 1917 års stat för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa m. fl.;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckande av brist i åkerbrukskolonien Halls räkenskaper för år 1916; samt

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 223 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till tekniska elementarskolan i Örebro;

bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i gällande förordningar angående försäljning av brännvin samt av vin och öl; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vidtagande av åtgärder för en allmän elektrifiering av landsbygden m. m.;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till anläggning av statsstuteri å Ottenby beviljat anslag m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkterna 48, 91 och 98 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar m. m. samt i ämnet väckta motioner;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hydrografiska undersökningar av Sveriges färskvatten;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till landshövdingebostället i Älvsborgs län hörande delen av tomten nr 414 i kvarteret Blomman i Vänersborg;

nr 71, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden; samt

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av Skytteanska skolbostället Tärnafors nr 1.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,25 på dagen.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 9, 10 och 11 innevarande maj.

Anmäldes och bordlades:

första särskilda utskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Majt i fråga om omarbetning av gällande förordning angående utarrendering av prästerskapets löneboställen.

Föredrogos följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 584, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av vissa åtgärder till folkundervisningens befrämjande;

nr 585, med delgivning av andra kammarens beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag ifråga om folkskolväsendets i de finsktalande delarna av Norrbottens län; samt

nr 589, med delgivning av andra kammarens beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av herr Lindhagens motion, nr 315, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sammankallandet av en officiell fredskonferens av neutrala stater.

Första kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande ärenden till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 593, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av herr Ingvarsons motion, nr 142, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en statens egen tillverkning av papper, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 154, i anledning av väckt motion om ändring i kungl. kungörelserna angående understöd av statsmedel åt sinnesslöanstalter och epileptikeranstalter den 8 oktober 1915;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse till rådhusrätten i Luleå i anledning av dess befattning med vissa mål;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till utförande av en brobyggnad över Saltösund i Karlskrona;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt förste aktuarien i statistiska centralbyrån Ernst Jonas Höijer och aktuarien därstädes Kurt Jonas Henrik Wittrock; samt

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om rätt för föreståndaren vid kronohäktet i Ystad Gustaf Edvard Rockström att för åtnjutande av löneförhöjning tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Herr talmannen yttrade: Jag får för kammaren tillkännagiva, att efter överenskommelse inom talmanskonferensen angående riksdagsarbetet under och omkring pingsthelgen det kommer att ordnas så, att sista diskussionsplenum hålles på fredagen närmast före pingstafton samt att nästa plenum hålles först torsdagen efter pingst, då gemensamma voteringar äga rum, allt därest ej något oförutsett inträffar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 118—130 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 39 och 40.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 64—77 och första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20.

Herr *Asplund* väckte en motion, nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Herr *Clason* avgav en motion, nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension åt fullmäktigen i riksbanken, filosofie doktorn S. G. von Friesen; och

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1868—1915.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,53 e.m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Rättelse

i första kammarens protokoll den 9 maj 1917 (nr 41).

Å sid. 1 rad 5 uppifrån
står
särskilda utskottet
skall vara
första särskilda utskottet.

Stockholm 1917. **Kungl. Boktryckeriet,** P. A. Norstedt & Söner. *172302*